

Masarykova univerzita

Pedagogická fakulta

Katedra občanské výchovy

Proč selhal liberalismus

Autor knihy: Patrick J. Deneen

CŽV podzim 2020

Vypracovala: Mgr. Petra Valovičová

Vyučující: doc. PhDr. Marta Goňcová, CSc.

Proč selhal liberalismus – Patrick J. Deneen

O autorovi

Patrick Deneen je americkým aktuálně žijícím autorem, filozofem a také profesorem na University of Notre Dame du Lac v Indianě. Deneen se narodil roku 1964. Studoval na Rutgersově univerzitě. Od roku 1997 do současnosti působil na několika amerických univerzitách jako vyučující. Roku 2018 získal titul profesora. Knihy, které autor napsal, se týkají především politických témat, demokracie, svobody nebo samotné Ameriky a jejích občanů. Knihy, které napsal (názvy knih jsou uvedeny v originálu): *The Odyssey of Political Theory*, *Conserving America? Thoughts on Present Discontents*, *Conserving America? Thoughts on Present Discontents* a kniha, kterou jsem četla, nese v originále název *Why Liberalism Failed*.

Osobní pohled na knihu

Kniha, kterou jsem si vybrala pro přečtení a následnému předložení svým spolužákům a také o obohacení sebe samotné, mě zaujala především svým názvem. Kniha nese velmi konkrétní název: „*Proč selhal liberalismus*.“ Většina čtenářů tedy bude očekávat určitý popis historicky významných událostí, které vedly k selhání liberalismus. Přesný popis nebo vyprávění, co tomu předcházelo, a proč se tak stalo. I já jsem patřila mezi tyto čtenáře, kteří nadšeně začali číst. Po přečtení několika stránek však každý zjistí, že kniha je napsaná velmi těžce čitelným a složitým jazykem. Obrazy knihy jsou složité a čtenář může velmi rychle ztratit hlavní myšlenku. I přesto, že k některým pasážím knihy jsem se pro lepší pochopení musela vrátit a přečíst si je alespoň ještě jednou, myslím, že kniha je plná velmi zajímavých hlubokých myšlenek, které jsou aktuální pro dnešní dobu. Autor knihy má poněkud pesimistický pohled na celosvětovou a převážně americkou situaci, která souvisí s prezidentskými volbami v USA roku 2016. Některé situace se promítají také do aktuálního dění. Samotná kniha byla vydána tři týdny před americkými prezidentskými volbami. V jistých částech knihy jsem s autorovým pesimismem nesouhlasila a považovala ho za přehnaný. Vybrané myšlenky knihy bych na tomto místě ráda uvedla.

Myšlenky knihy

Autor knihy popisuje několik okruhů liberalismu. Prvním je ovládnutí přírody, lidé vedou nekončící válku proti přírodě. Druhým okruhem je osvobození člověka od rodiny, společnosti, národa a vytvořit jedince, který bude rozhodovat pouze na základě vlastních preferencí. Třetí okruh se zabývá státem jako ochráncem, stát má ochraňovat svobodu jedince. Čtvrtý okruh pojednává o demokracii. Autor tvrdí, že přílišná demokracie svobodu oslabuje. Skutečný liberalismus demokracii nepotřebuje, sám ví, jak osvobodit občana. Posledním okruhem je humanitní vzdělávání, jenž autor považuje za zbytečné a neekonomické. Dle autora studenti humanitních oborů nepřinášejí nic nového a pouze prezentují myšlenky jiných osobností a čtou historické texty. S tímto výrokem autora zcela jistě nesouhlasím.

„Liberalismus selhal – ne proto, že by zklamal, ale protože se naplnil. Selhal, protože byl úspěšný.“¹ Liberalismus, jak je známo, je založen na principech svobody, rovnosti, demokracie. Očekávali bychom, že nejenom Američané, ale i všichni další lidé považují svobodu za nutnost a patřičně s ní naloží. Je každý schopen konat svobodně nebo přílišná svoboda škodí? Z pohledu autora si každý liberalismus představuje jinak. Otázce svobody se věnuje autor také ve své knize.

Berme liberalismus jako ideologii, tak jak sám vznikl. Liberalismus jako ideologie nastupuje po jedné končící ideologii, tak jak uplynuly roky komunismu, plynou roky také liberalismu. Vítězství liberalismu prohlásil již v roce 1989 Fukuama. Rok 1989 byl pro Evropu velmi zásadním rokem v historii. V roce 1989 skončil komunismus. Fukuama napsal své dílo „*Konec dějin?*“ Právě liberalismus nabídl nový druh svobody, která měla uspokojit všechny, bohužel se tomu tak nestalo a přílišná svoboda škodí. Celý život lidé touží po svobodě, již malé děti chtějí rozhodovat o tom, co budou dělat, a jak to budou dělat. Pokud však nastane ten moment svobody, bez vládnoucí autority, lidé jsou zmateni, jelikož nemají jasné pokyny, co dělat. První autoritou dětí jsou rodiče, několik let nechtějí plnit jejich přání, rozkazy a všechny jejich rady jsou hloupé, avšak doba se obrátí a odrostlé děti se zase

¹ DENEEN, Patrick J. Proč selhal liberalismus. Praha: Academia, 2019. XXI. století. ISBN 9788020030504, s. 20

vracejí k rodičům, aby jim rodiče sdělili, co mají dělat. Svoboda jedince se mění, ne všichni jedinci s ní umí zacházet, a tak se i přesto ztrácí rovnost, spravedlnost a demokracie.²

Liberalismus odstranil ze společnosti kontrolu, kterou sám ani nevytvořil. Celý život je stavěn na kontrole lidského jednání. Kontrola je důležitá pro správné fungování celé společnosti a pro udržitelný život pro další generace. Sám autor se zamýšlí na nutnosti či nenutnosti zákonů. Často zmiňuje myšlenky významných osobností z historie např. myšlenky Hobbesa. Zákony jsou souborem omezení jednotlivců. Hobbes: „*zákon lze srovnat s ploty a zídkami, které se nebudují proto, aby chodcům bránili, nýbrž aby jim ukazovaly cestu.*“³

Většina Američanů si však myslí, že nejlepší dobu již mají za sebou a doba, která čeká další generace, nepřinese nic dobrého. Vše dobré se již stalo, uspěchaná doba plná technologií a honba za penězi nedělá z mladých lidí lepší občany. Budoucnost nejenom Američanů mohou rozhodnout a ovlivnit na několik let prezidentské volby. Prezidentské volby zcela jistě považujeme za znak demokracie. Může však prostý nemajetný občan nějak významně zasáhnout do politického života? Budoucnost je v rukou bohatých, ti vždy rozhodovali a rozhodovat také budou. Ekonomická nerovnost byla viditelná vždy. Mnohdy se neztotožňujeme ani s jedním z volených kandidátů, a tak volíme vždy menší zlo a doufáme, že se život v zemi změní k lepšímu.⁴ Možná nás autor varuje před hrozící totalitou, která může nastoupit, jelikož stále je v zemi několik příznivců tvrdé ruky nad nimi.

V knize se setkáváme s několika protiklady. Cílem liberálního státu je osvobození všech občanů od omezujících podmínek, které omezují jeho svobodu. Abychom se zbavili omezujících podmínek, musíme omezit také vládu, která na druhou stranu je nutná k nastolení pravidel a vede k dosažení svobody. Kniha bijících se protikladů vede možná k zamyšlení pro čtenáře, co je dle něj dobře či nikoli.

„*Pokročili humanismus velmi záměrně a ostře vylučuje humanitní vzdělávání.*“⁵ Jako studentka humanitního oboru musím značně nesouhlasit s tvrzením autora. Deneen tvrdí, že dané vzdělání je nepraktické a neekonomické. Studenti humanitních oborů nepřinesou světu

² DENEEN, Patrick J. Proč selhal liberalismus. Praha: Academia, 2019. XXI. století. ISBN 9788020030504, s. 37

³ Tamtéž s. 42

⁴ Tamtéž s. 19-25

⁵ Tamtéž s. 26

nic nového, jelikož pouze studují texty a hledají smysl v něčem, co již proběhlo a prezentují to dále.

Stále budeme nesvobodní, pokud budeme žít neustále online. Právě technologie nás činí nesvobodnými. Hlavním nástrojem svobody měly být technologie, které v tuto chvíli nedokážeme ovládat. Technický pokrok je nevyhnutelný. Jsou již dokázané negativní dopady sociálních sítí, internetu a technologií. Chceme více svobody, ale technologie nám už nedávají vybrat, zdali je chceme používat či ne, dnešní život si žádá používání technologií – práce, škola, obchod, banka apod. Technologie nám také bezpochyby kradou čas, což nikdo nepředpokládal, nyní jsou sociální média jako náhrada za opravdové vztahy.

Přes všechny pesimismus v knize Deneena věřím, že svět nesměruje k totalitě a budujeme zdravou demokracii, ve které má každý občas právo rozhodovat o dění ve své zemi.

Zdroje

DENEEN, Patrick J. Proč selhal liberalismus. Praha: Academia, 2019. XXI. století. ISBN 9788020030504